

AGHAGH UNIVERSITY OF SCIENCE
AND TECHNOLOGY

Nazwa modułu zajęć:	Obróbka cieplna				
Rok akademicki:	2019/2020	Kod:	MIMT-2-106-s	Punkty ECTS:	3
Wydział:	Inżynierii Metali i Informatyki Przemysłowej				
Kierunek:	Inżynieria Materiałowa	Specjalność:	—		
Poziom studiów:	Studia II stopnia	Forma studiów:	Stacjonarne		
Język wykładowy:	Polski	Profil:	Ogólnoakademicki (A)	Semestr:	1
Strona www:	—				
Prowadzący moduł:	prof. dr hab. inż. Zielińska-Lipiec Anna (alipiec@agh.edu.pl)				

Treści programowe zapewniające uzyskanie efektów uczenia się dla modułu zajęć

W ramach modułu student zostanie zapoznany z podstawowymi metodami kształtowania mikrostruktury materiałów na drodze obróbki cieplnej, mającymi wpływ na własności mechaniczne materiałów.

Opis efektów uczenia się dla modułu zajęć

Kod MEU	Student, który zaliczył moduł zajęć zna i rozumie/potrafi/jest gotów do	Powiązania z KEU	Sposób weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w ramach poszczególnych form zajęć i dla całego modułu zajęć
Wiedza: zna i rozumie			
M_W001	Student zna metody ochrony powierzchni przed utlenianiem i nawęglaniem	IMT2A_W04, IMT2A_W03, IMT2A_W01	Kolokwium
M_W002	Student potrafi zaprojektować obróbkę cieplną w celu otrzymania określonych właściwości mechanicznych materiałów	IMT2A_W04, IMT2A_W03, IMT2A_W01	Kolokwium
Umiejętności: potrafi			
M_U001	Student potrafi ocenić przydatność danej technologii lub urządzenia do realizacji prostego zadania inżynierskiego	IMT2A_U01, IMT2A_U04, IMT2A_U03	Kolokwium

M_U002	Student ma uporządkowaną wiedzę na temat podstaw teoretycznych i technologii obróbek cieplnych stosowanych dla materiałów metalicznych	IMT2A_W04, IMT2A_W03, IMT2A_W01	Kolokwium
--------	--	---------------------------------------	-----------

Liczba godzin zajęć w ramach poszczególnych form zajęć

Suma	Forma zajęć dydaktycznych										
	Wykład	Ćwiczenia audytoryjne	Ćwiczenia laboratoryjne	Ćwiczenia projektowe	Konwersatorium	Zajęcia seminaryjne	Zajęcia praktyczne	Zajęcia terenowe	Zajęcia warsztatowe	Prace kontrolne i przejściowe	Lektorat
45	30	0	15	0	0	0	0	0	0	0	0

Matryca kierunkowych efektów uczenia się w odniesieniu do form zajęć i sposobu zaliczenia, które pozwalają na ich uzyskanie

Kod MEU	Student, który zaliczył moduł zajęć zna i rozumie/potrafi/jest gotów do	Forma zajęć dydaktycznych										
		Wykład	Ćwiczenia audytoryjne	Ćwiczenia laboratoryjne	Ćwiczenia projektowe	Konwersatorium	Zajęcia seminaryjne	Zajęcia praktyczne	Zajęcia terenowe	Zajęcia warsztatowe	Prace kontrolne i przejściowe	Lektorat
Wiedza: zna i rozumie												
M_W001	Student zna metody ochrony powierzchni przed utlenianiem i nawęglaniem	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
M_W002	Student potrafi zaprojektować obróbkę cieplną w celu otrzymania określonych właściwości mechanicznych materiałów	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Umiejętności: potrafi												
M_U001	Student potrafi ocenić przydatność danej technologii lub urządzenia do realizacji prostego zadania inżynierskiego	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
M_U002	Student ma uporządkowaną wiedzę na temat podstaw teoretycznych i technologii obróbek cieplnych stosowanych dla materiałów metalicznych	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-

Nakład pracy studenta (bilans punktów ECTS)

Forma aktywności studenta	Obciążenie studenta
Udział w zajęciach dydaktycznych/praktyka	45 godz
Przygotowanie do zajęć	10 godz
przygotowanie projektu, prezentacji, pracy pisemnej, sprawozdania	10 godz
Samodzielne studiowanie tematyki zajęć	20 godz
Dodatkowe godziny kontaktowe	2 godz
Sumaryczne obciążenie pracą studenta	87 godz
Punkty ECTS za moduł	3 ECTS

Pozostałe informacje

Szczegółowe treści kształcenia w ramach poszczególnych form zajęć (szczegółowy program wykładów i pozostałych zajęć)

Wykład

Metaloznawcze podstawy obróbki cieplnej stopów żelaza

Klasyfikacja przemian fazowych w stopach. Siła pędna przemiany, zarodkowanie. Układy fazowe, równowaga termodynamiczna. Przebieg przemian kontrolowanych szybkością dyfuzji.

Przemiany fazowe wykorzystywane do kształtowania mikrostruktury

Przemiany fazowe podczas nagrzewania i chłodzenia stali i ich wykorzystanie do kształtowania struktury i własności mechanicznych

Wykresy CTP i ich wykorzystywanie w projektowaniu obróbki cieplnej

Wykorzystanie wykresów CTA, CTPi, CTPc, CTPo, CTPs do ustalania mikrostruktury i dobór warunków obróbki cieplnej

Grzanie materiałów i chłodzenie materiałów

Podstawy teoretyczne procesu. Obliczanie czasu grzania. Wpływ geometrii i rozmieszczenia przedmiotów na czas grzania. Rodzaje pieców grzewczych. Ciepłe ośrodki grzejne. Mechanizm chłodzenia w cieczech. Obliczanie czasu chłodzenia. Rodzaje i własności ośrodków chłodzących (stałe ciekłe, gazowe). Zastosowanie ośrodków chłodzących w aspekcie ochrony środowiska.

Metody zapobiegania stratom materiałowym podczas wysokotemperaturowej obróbki cieplnej

Rodzaje oddziaływania gazów na powierzchnie obrabianych metali. Metody zabezpieczające materiał przed utlenianiem. Zasady i metody wytwarzania atmosfer. Urządzenia do wytwarzania atmosfer

Strukturalne i technologiczne aspekty procesu wyżarzania

Aktywowany cieplnie ruch granic – proces rekryształizacji. Ogólne zasady doboru parametrów procesów wyżarzania. Technologiczne i strukturalne aspekty różnych procesów wyżarzania dla stali i stopów

Umocnienie materiałów przemianami fazowymi 1

Pojęcie hartowności i metody jej określania. Czynniki wpływające na hartowność.

Metody hartowania objętościowego i powierzchniowego. Naprężenia powstające podczas hartowania

Umocnienie materiałów przemianami fazowymi 2

Przemiany podczas odpuszczania stali węglowych i stopowych i ich wpływ na mikrostrukturę i własności. Twardość wtórna. Kruchości odpuszczania. Parametr Hollomona-Jaffe. Ulepszanie cieplne

Umocnienie materiałów przemianami fazowymi 3

Mechanizm umocnienia wydzieleniowego. Omówienie stali i stopów metali nieżelaznych i nadstopów utwardzanych wydzieleniowo – przykłady sekwencji zmian w mikrostrukturze. Wpływ parametrów procesu starzenia na własności mechaniczne. Wybrane technologie procesów

Technologie obróbki cieplnej części maszyn

Przykładowe obróbki ciepłe dla stali do ulepszania cieplnego, stali sprężynowych. Dobór obróbki dla określonych części maszyn – kół zębatych, łożysk, odkuwek. Technologiczność części maszyn z punktu widzenia obróbki cieplnej

Technologie obróbki cieplnej narzędzi

Ogólne zasady obróbki cieplnej narzędzi. Technologie obróbki cieplnej narzędzi w zależności od pracy narzędzia i wybranego gatunku stali. Obróbka cieplna stali szybko tnących

Technologie obróbki stosowane dla stali o specjalnych własnościach

Wybrane technologie obróbek cieplnych stosowanych dla stali o specjalnych własnościach np.; transformatorowych, stali nierdzewnych austenitycznych, martenzytycznych utwardzanych wydzieleniowo. Obróbka cieplna złączy spawanych.

Obróbka cieplno-mechaniczna

Omówienie technologii nisko i wysokotemperaturowa. Walcowanie regulowane, Walcowanie normalizujące. Rola obróbki cieplnej przy produkcji blach i taśm ze stali IF, BH. Dual phase, TRIP.

Obróbka cieplna w kształtowaniu własności stopów metali nieżelaznych i nadstopów. Wady i kontrola jakości obróbki cieplnej

Wybrane technologie obróbki cieplnej stopów aluminium, miedzi, niklu, tytanu. Kontrola jakości półfabrykatów hutniczych w stanie dostawy. Wady hartowania i odpuszczania. Wady obróbki cieplno-chemicznej

Obróbka cieplno-chemiczna

Ogólne zasady obróbki cieplno-chemicznej. Typy ośrodków przeznaczonych do obróbki cieplno-chemicznej. Dyfuzyjne nasycanie pierwiastkami niemetalicznymi (nawęglanie, azotowanie, borowanie). Dyfuzyjne nasycanie pierwiastkami metalicznymi (tytanowanie, chromowanie, aluminiowanie)

Ćwiczenia laboratoryjne

Atmosfery ochronne

Metody ochrony powierzchni przed utlenianiem i odwęglaniem. Rodzaje atmosfer ochronnych. Określanie wpływu ciśnienia cząstkowego tlenu, dwutlenku węgla, tlenku węgla, pary wodnej na kierunek przebiegu reakcji chemicznych. Analiza wpływu pierwiastków stopowych na utlenianie w podwyższonych temperaturach

Metody wyżarzania stali

Omówienie podstawowych technologii wyżarzania i ich wpływu na właściwości stali. Przeprowadzenie wyżarzania zmiękczającego na właściwości (twardość) stali

narzędziowych

Hartowność stali

Wykonanie próby Jominy'ego i pełna analiza uzyskanych wyników. (określenie średnicy krytycznej, idealnej średnicy krytycznej, rozkładu twardości na przekroju pręta hartowanego w danym ośrodku)

Umocnienie wydzieleniowe stopów

Omówienie technologicznych aspektów procesu umocnienia wydzieleniowego. Przeprowadzenie procesu starzenia w duralach i stali maraging – określenie czasu potrzebnego do uzyskania maksimum twardości.

Obróbka cieplno-chemiczna

Przeprowadzenie nawęglania w proszkach. Pomiar grubości warstwy nawęglanej. Określenie współczynnika dyfuzji węgla i energii aktywacji. Omówienie obróbki cieplnej po nawęglaniu. Proces azotowania i jego wpływ na właściwości i mikrostrukturę

Metody i techniki kształcenia:

Wykład: Treści prezentowane na wykładzie są przekazywane w formie prezentacji multimedialnej w połączeniu z klasycznym wykładem tablicowym wzbogaconymi o pokazy odnoszące się do prezentowanych zagadnień.

Ćwiczenia laboratoryjne: W trakcie zajęć laboratoryjnych studenci samodzielnie rozwiązują zadany problem praktyczny, dobierając odpowiednie narzędzia. Prowadzący stymuluje grupę do refleksji nad problemem, tak by otrzymane wyniki miały wysoką wartość merytoryczną.

Warunki i sposób zaliczenia poszczególnych form zajęć, w tym zasady zaliczeń poprawkowych, a także warunki dopuszczenia do egzaminu:

Podaje prowadzący na pierwszych zajęciach w semestrze.

Zasady udziału w poszczególnych zajęciach, ze wskazaniem, czy obecność studenta na zajęciach jest obowiązkowa:

Wykład:

- Obecność obowiązkowa: Nie

- Zasady udziału w zajęciach: Studenci uczestniczą w zajęciach poznając kolejne treści nauczania zgodnie z sylabusem przedmiotu. Studenci winni na bieżąco zadawać pytania i wyjaśniać wątpliwości. Rejestracja audiowizualna wykładu wymaga zgody prowadzącego.

Ćwiczenia laboratoryjne:

- Obecność obowiązkowa: Tak

- Zasady udziału w zajęciach: Studenci wykonują ćwiczenia laboratoryjne zgodnie z materiałami udostępnionymi przez prowadzącego. Student jest zobowiązany do przygotowania się w przedmiocie wykonywanego ćwiczenia, co może zostać zweryfikowane kolokwium w formie ustnej lub pisemnej. Zaliczenie zajęć odbywa się na podstawie zaprezentowania rozwiązania postawionego problemu. Zaliczenie modułu jest możliwe po zaliczeniu wszystkich zajęć laboratoryjnych.

Sposób obliczania oceny końcowej

Średnia ocen z laboratorium

Sposób i tryb wyrównywania zaległości powstałych wskutek nieobecności studenta na zajęciach:

Podaje prowadzący na pierwszych zajęciach w semestrze.

Wymagania wstępne i dodatkowe, z uwzględnieniem sekwencyjności

modułów

Brak

Zalecana literatura i pomoce naukowe

1. Poradnik inżyniera- obróbka cieplna pod red W. Lutego, WNT Warszawa 1977
2. Dobrzański L., Metaloznawstwo z podstawami nauki o materiałach, WNT Warszawa 1996
3. Pacyna J., (Red.), Ćwiczenia z materiałów metalicznych, Wyd. WMiIM, Kraków 2003
4. Strony www

Publikacje naukowe osób prowadzących zajęcia związane z tematyką modułu

E. Bączek, A. Zielińska-Lipiec: Wpływ regeneracyjnej obróbki cieplnej na mikrostrukturę i właściwości stali P91 W: Innowacyjne technologie wytwarzania, Monografia, artykuły napisane z okazji „II Międzynarodowej Konferencji Innowacyjne Technologie Wytwarzania”. 2012, S. 403-410

A. Ziewiec, Ed.Tasak, A. Zielińska-Lipiec A, K. Ziewiec, A.Bochowski, J.Kowalska: The influence of rapid solidification and temperature of the solution treatment on the microstructure of the 17Cr-9Ni-3Mo precipitation hardened steel, Journal of Alloys and Compounds, 615 (2014) 627-932

P. Matusiewicz, W. Ratuszek, A. Zielińska-Lipiec A, Recrystallization of ferrite in spheroidite of {Fe-0.67%C} steel, Archives of Metallurgy and Materials, Polish Academy of Sciences. Committee of Metallurgy. Institute of Metallurgy and Materials Science, 56, (2011) 63-69

B. Sarapata, A. Zielińska-Lipiec A, C. Vahlas, Microstructure of {Al-Cu} thin film deposited by MOCVD, Inżynieria Materiałowa, 31 (2010) 386-389

W.J Kaluba, T Kaluba, A. Zielińska-Lipiec: Morphological evolutions in steels during continuous rapid heating, Materials Science Forum, 539-543 (2007) 4669-4674

Kąc S. Kusiński J., Zielińska-Lipiec A. Radziszewska A., Woźniak E.: Elektronomikroskopowe badania struktury warstw wierzchnich stali SWV9 po laserowym hartowaniu przetopieniowym, Nowoczesne technologie w inżynierii powierzchni III ogólnopolska konferencja naukowa, Łódź-Spała, 3-6 październik 2006, Inżynieria Materiałowa, (2006) 1053-1056,

Informacje dodatkowe

Brak